

(راهکارهای مؤثر بر ایجاد حس تعلق به مکان و شکل‌گیری هویت مکان) (نمونه موردی: محله بهجت آباد شهر تهران)^۱

محدثه السادات مرادی موسوی^{۱*}، ساناز فنائی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، ایران، m.moosavy^۳@ut.ac.ir

۲- مدرس مرکز آموزش عالی علمی-کاربردی شهرسازی، نوسازی و بهسازی شهرداری تهران، تهران، ایران، sanazfanaei@gmail.com

چکیده

هویت امری جدایی ناپذیر از فرد است و انسان همواره به دنبال شاخصی جهت معرفی انفرادی یا اجتماعی خود است. تمایز شخصیت اجتماعی هر گروه با فضا درآمیخته شده و آن را به مکان تبدیل می‌کند. حال نمود این تمایز گاه به صورت ذهنی است و گاه به صورت عینی که در کالبد رسوخ کرده و موجب شکل‌گیری هویت مکان می‌گردد که در مراتب بالاتر سبب ایجاد حس تعلق در ساکنین و نمود هویت منحصر به فرد در یک محله (هویت محله‌ای) می‌گردد. هویت تحت تأثیر عواملی بسیاری است و عدم توجه لازم به این عوامل سبب ایجاد حس گمگشتگی در ساکنین و از بین رفتن خاطرات جمعی می‌گردد که خود عاملی است که موجب بحران هویت می‌گردد. در این مقاله تأثیر ویژگی‌های کالبدی بر ایجاد حس تعلق در ساکنین و شکل‌گیری هویت مکان بواسطه‌ی پرسش‌گری و با استفاده از تکنیک سوات، بررسی می‌گردد و در نهایت به ارائه‌ی مجموعه‌ای از راهکارهای مؤثر بر شکل‌گیری هویت مکان در محله بهجت آباد می‌پردازد تا بتواند در جهت تعیین بایدها و نبایدها به هنگام طراحی کالبد بناها مؤثر واقع گردد.

واژه‌های کلیدی: هویت مکان، هویت کالبدی، حس تعلق، محلات مسکونی.

۱- مقدمه

با گسترش شهرنشینی و افزایش روزافزون ساخت و ساز در شهرها همواره شاهد ایجاد بناهای مستطیل شکل خاکستری رنگی هستیم که تا بی‌نهایت تکرار می‌شوند. این در حالی است که انسان همواره به دنبال آن است که بداند کیست و از کجا آمده‌است. بعلاوه وجود مکان‌هایی بدون تفاوت در کیفیت، متناقض با ویژگی‌های ذاتی بشر است و به او حس گمگشتگی می‌دهد. منشأ اصلی این معضل در اواخر قرن نوزده و اوایل قرن بیستم پس از انقلاب صنعتی و غلبه‌ی دنیای مدرن بر جوامع بدوی است که طی جنبشی مبتنی بر متحدالشکل شدن شهرها، شکل گرفت. در این راستا همواره کشمکش میان طراحان شهری، معماران و فلاسفه بر سر این مسئله که حفظ هویت مکان لازم است یا باید با پیدایش دنیای مدرن چهره‌ی دنیای پیشین را پوشاند، وجود داشته‌است.

۱- این مقاله مستخرج از پایان نامه‌ی کارشناسی اینجانب، تحت عنوان «بررسی تأثیر ویژگی‌های کالبدی محلات مسکونی بر ایجاد حس تعلق در ساکنین و شکل‌گیری هویت مکان، نمونه موردی: محله بهجت آباد، منطقه ۶ شهر تهران» ارائه شده در دانشگاه آزاد اسلامی تهران - جنوب با راهنمایی استاد راهنما سرکار خانم ساناز فنائی می‌باشد.